
Wprowadzenie

ANDRZEJ DĄBROWSKI

Subiektywne doświadczenie Ja, na które składają się jakościowe przeżycia i doznania (barw, dźwięków, bólu itd.), stanowi najtrudniejsze wyzwanie badawcze nauk empirycznych o poznaniu. Wyzwanie to podejmuje m.in. niemiecki filozof Thomas Metzinger. Próbuje on opisać doświadczenie Ja poprzez analizę działania procesów mózgowych. Rezultatem tych poszukiwań jest książka *Being No One*, w której autor dochodzi do wniosku, iż nie istnieje coś takiego jak „self” (rdzeń podmiotu, jaźń). W publikowanym na łamach SKFU artykule Metzinger daje przegląd i zwięzły zarys swoich poglądów na temat „self-model theory of subjectivity” (SMT), a zwłaszcza wprowadza i wyjaśnia dwa pojęcia: „phenomenal self-model” (PSM) oraz „phenomenal model of the intentionality relation” (PMIR). Ze względu na objętość artykułu publikujemy w dwóch kolejnych odsłonach, jego druga część ukaże się w kolejnym numerze.

Artykuł Andrzeja Sławosz-Krasowskiego to głos w sporze animalizm — psychologizm w kwestii tożsamości człowieka. Animalizm („the Biological Approach”) zakłada, że człowiek substancjalnie jest zwierzęciem, natomiast naczelną tezę psychologizmu („the Psychological Approach”) głosi, że człowiek substancjalnie jest osobą. Wedle P. Nicholasa argumenty Erica Olsona za animalizmem (*The Human Animal: Personal Identity Without Psychology*) są niekonkluzywne, i nie dają one przewagi nad psychologicznym podejściem. Autor zamieszczonego tekstu rozważa tezy P. Nicholasa. Wskazuje m.in., że argumentacja Nicholasa jest niezgodna z definicjami obowiązującymi we współczesnej taksonomii zwierząt.

W artykule *Samowiedza czy samokreacja? O konsekwencjach niefaktualności pytań o siebie dla problemu samowiedzy* Joanna Luc rozważa problem o sensowności wypowiedzi o czymś, co nie istnieje, w kontekście pytań dotyczących nas samych. Autorka stara się wykazać, że ustalenie, które z pytań o nas samych mieszczą się w dyskursie faktualnym, a które w niefaktualnym, będzie miało wpływ na rozstrzygnięcie, które z odpowiedzi przez nas udzielanych należałoby uznać za akty „samowiedzy”, w przeciwieństwie do aktów „samokreacji”.

Błażej Skrzypulec zajmuje się problematyką wyjaśnienia. Prezentuje cztery odmienne role eksplanacyjne, jakie filozofia może pełnić w ramach badań kognitywistycznych. Teoria filozoficzna: (1) może wyjaśniać na sposób naukowy, jeśli jej tezy zostaną przeformułowane tak, by można było nadać im interpretację empiryczną; (2) może wyjaśniać, jakie konieczne i wystarczające warunki musi spełniać schemat pojęciowy, by móc opisać rozważane zjawiska; (3) może wyjaśnić, jakie konieczne i wystarczające warunki muszą spełniać pojęcia, aby ich charakterystyka była spójna ze strukturą pojęciową danej teorii naukowej; (4) może wyjaśnić — korzystając z argumentacji transcendentalnej — jakie zjawiska empiryczne muszą towarzyszyć tym zjawiskom empirycznym, których występowanie nie budzi wątpliwości.

W ramach badań zjawiska religijnego wypracowano w dziejach wiele różnych metod. Istnieje m.in. podejście historyczne, filozoficzne, psychologiczne, socjologiczne, kulturowe, porównawcze czy kognitywistyczne. W artykule Sławomira Sztajera znajdujemy analizę i krytyczną ocenę wybranych osiągnięć religioznawstwa kognitywnego. Autor zwraca uwagę na ograniczenia, zwłaszcza radykalnego redukcjonizmu, ale dostrzega też zalety takiego podejścia. Ponadto Sztajer wskazuje na niektóre praktyczne zastosowania religioznawstwa kognitywnego.